

Redemptive Realization

אלול תשע"ד

Shir Hashalom 6:3

3 I am my beloved's,
and my beloved is mine,
who pastures among the roses.

ג. אני לדודי

דודי לי

הרועה בשושנים:

Sefat Emet - Eul 2

1 **אני** מרד ויל פי על חרם אלול קום לו ולא
* אחס קר וכתב צחצח לתודם. ומי הדבר
סל א שפטי מה שלא אחס כ לו אחס. כי צנקה

2 אין חכ והוא יעלץ לרוד. לון ורעיו כי הוא רים
5 לתעקר בסמה כי נים צמיל. ונפשימה ע"י הניעול
קנעסין כל הדברים לא האל ויק צמיל האדם. וכל
קלטן והתשוקה להשי"ת. מעילא כום הפרס כי
והתקרב ע"י אליו ית. חיש רים לתעקר צחצח.
7 ט"ז ככל נפש ירחל ג"כ נפש הנפשות כחיש
8 נפשים. ולרד כל אדם להצני גם נפש צ להשי"ת.
9 והוא ע"י ציול ותעוקה היחד החלות. ע"י מנני
גם זכ. כענין ע"י צמיל לרד כי. חס ג"כ עומרים
10 ותורים. עומרים צחצח סכל וניעם צחצח. ותוערים
להכרע נתוף:

3 (קורן-תנ"ך)
מסוד לתודה ורעו ליהיה קר הארץ: עבד את 3
בשכמה בא לפרו ברננה: דע פי 3 הוא אלהים הוא
עשט (לא) אנטו עמו רבא מרעיו: בא שעריו ו בתודה
חצו חיו בתהלה הדו לו ברט סמו: קרסוב 3 לעולם
הקו ועוד וד אמונת:

4 **תודה** A psalm of thanksgiving. "call out to HASHEM, everyone on earth. Serve HASHEM with gladness," come before Him with joyous song. Know that HASHEM, He is God, it is He Who made us and we are His, His people and the sheep of His pasture. Enter His gates with thanksgiving, His courts with praise, give thanks to Him, bless His Name. Chazan— For HASHEM is good, His kindness endures forever, and from generation to generation is His faithfulness.

5 As we have begun to see, the ordeal was one of ego, of the desire for freedom and independence. Adam was torn between obedience and what seemed like freedom. Obedience meant performing the Creator's will, and in so doing, bonding with Him. But it also seemed to require a yielding of human independence. And this is the deepest battle: if this was the primal ordeal, it must be the source of all spiritual ordeal and it must hold the key to all human growth. This is where it began and this is where the battle is pitched. Let us understand.

Worldmark - R. Tatz
[5:12, 14]

6 Adam was commanded not to eat of the fruit of the Tree of Knowledge. Obedience to that command was all that was required. And if he held strong and obeyed, all would be well; the world would reach its perfection in a few short hours and be forever perfect. But Adam felt that such an arrangement lacked a significant enough part for him: what would his contribution be to that perfection? Only the passive non-action of resisting one solitary transgression? Surely he was capable of much more than that? Surely he was capable of building worlds on his own? Surely he could be tested much more severely and prove his love of his Creator much more powerfully?

7 Adam reasoned that if he were to eat that fruit and bring himself and the world down from their rarefied and almost perfect spirituality into heavy physicality with all the temptations and possibilities of failure which would result, and then hold strong, within that lower state remain true to his Creator, that would be a far greater act of service than merely desisting from one simple action of disobedience. Essentially, he wished to amplify the scope of his free will so that there would be more work to be done, and therefore more opportunity to draw close to Hashem of his own doing.

8 He sensed that there was far more scope and potential for expression of his independent free will than his given situation allowed. And he was right. And he was wrong. He was right because in truth he had enormous potential; he was close to Divine in his greatness and virtually unlimited in power. But he was wrong because in going against the Divine command he would be moving out of reality. * And this is the point to understand: in every action of human free choice which is in contradiction to the Divine command there is a powerful illusion of independence - "No-one tells me what to do"; there is an assertion of self which is heady in its potency. But in every action which is in contradiction to the Divine command there is a death; if Hashem is the definition of existence, then any action against Him, no matter how powerful its sense of reality, is an action out of existence.

➔ The nature of human emotion is such that there is a resistance to doing that which is commanded from outside the self; in such obedience lies a negation of self, a negation of desire and of that deepest level of the personality which is the seat of free choice. And in such obedience there is a sense of death too - a deep level of self is being annulled, negated, slain.

9

And that was confusing. He was certain that he had been created to express his freedom, not suppress it. Obedience to one simple command was surely not a full expression of his freedom to choose? Where would all his freedom be if he merely obeyed and watched the world perfect itself without his own massive and heroic effort? Surely Hashem must mean something else in His command - perhaps He means only that eating will be so dangerous that He does not require me to do it; perhaps His command is in fact only a warning; let me show Him that I am ready for that danger, I am ready to take on all of life, and death too, to show who I am in reality.

* The positive side: readiness to serve, readiness to sacrifice, readiness to enter danger, even to die - after all, Hashem had told him that he would die, if he ate. And the justification: what is my free will for if not to be used, asserted?

11 So what is the true purpose of the free will we are given? The answer is that its highest use is to give it up, to yield it to Hashem. But here lies the secret: the act of yielding the freedom to choose is the greatest act of free choice possible. That act is not a sacrifice of will; in depth it is the highest assertion of will. That is the challenge Adam was given: use your will to want what I want; kill not your freedom to choose but that part of it that seeks to make you separate from Me. Use your will; use it to give it to Me; in that way we shall become One.

Do not seek heroics; do not seek to prove what you can do. Simply obey; anything else is no more than assertion of ego. Such assertion of self feels good while it lasts, deeply good because it is an expression of human essence; but in truth it is illusion. Do not choose to be free; choose instead to be obliged - bondage to Me in true obligation is the real freedom.

14 The Act of Jewish Prayer - R. Kingner

The Hebrew word for thanksgiving is *hodaah*. This word also means "to admit" or "to acknowledge." Rabbi Hutner said that every expression of thanks that one person gives to another is really a form of admitting.¹¹ People sometimes have difficulty saying "thank you" to another person because it implies that the first person needed the second. People who are very arrogant don't want to admit that they need something from someone else. Thus, thanking someone is related to the idea of admitting something. In the Modim prayer, we admit that we need God and that we appreciate everything He gives us. It

15

The concept of thanking God, and bowing to Him, is related to distinguishing between what is right and what is wrong. Adam introduced the negative force into himself because he wanted to be like God. His arrogance made him not want to accept that God's command was for his ultimate benefit. He thereby created a perception of reality in which good and bad became mixed. God told Adam to listen to Him, whereas Adam "stood up" to God and decided to listen to himself.

* When we bow, we show that we subjugate our will to God and acknowledge His will as being supreme. We demonstrate that God has ultimate wisdom and goodness and is the ultimate Director of our lives. Every time we bow, we break our resistance to allowing ourselves to be dominated by God's will. We demonstrate physically that we want to break our "stiff-necked" approach that denies that what God commands is good for us.

10

But the negative side: I must be independent; I must act; I must be the builder of my own life; I must not sacrifice my independent sense of self in a melting into something greater than myself. I will do anything to remain myself; I shall not yield my will.

* And here is the paradox. While man asserts his independence, he is nothing, merely a small bundle of protoplasm asserting the scope of his smallness. But when he annuls his independence, negates his ego, he melts into the reality of a greater Existence and thereby achieves real existence. And not merely existence as an unidentifiable part of a greater whole: no, existence as a great human being. Moshe was perhaps the greatest human who ever lived, and the Torah clearly indicates the reason: he was the humblest who ever lived. He was able to completely annul his independence and become totally attached to the Creator; and the result was not that he disappeared, but that he became the most famous individual who ever lived.

12

A true servant is not an empty shell of a human from whom all content has been drained, a mechanical and bland being who lacks all will and interest. Exactly the opposite: a true and valuable servant is one who burns with motivation, whose will is powerful and unshakable, but whose will is poised constantly to carry out the wishes of the master, not the personal vested interests of the servant. He has made his master's will his will, he acts as passionately for his master as he possibly could for himself because there is no difference between his master's desires and his own.

13

אִתָּא נִסְפְּרִים עַל חֹדֶם חֲלוּל אֲבִי לְדוּדֵי דְדוּ לִי כִּי עֵינֵי הַתְּשׁוּבָה לְרִיד לְהִיטוֹ עִיז לִזְבוּרָה כִּי נִשְׁחַלְטוּ בְּנֵי חַיִּים לְעִשׂוֹת רָעוּת יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם. וְזוֹת שְׂמֵרוֹתָי בְּהַגְלִי עֵינַם וּשְׂמֵרוֹתָי הַעֵינֵי. עִיז לְרִיד לְהִיטוֹ עֵינֵי הַתְּשׁוּבָה לְחַזֵּר לְקַבֵּל עוֹלַם הַעֲבוֹדוֹת לְהִיטוֹ עוֹבֵן דֶּק נִשְׁפָּט לְרָעוּת יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד לֹא חִסְלֵתִי בְּחַרְזִי. וְזוֹת מִקְבָּלֵי זֶה הַעוֹלָם בְּשִׁלְמוֹת אֲבִי לְדוּדֵי. מִמֵּילָא דְדוּדֵי לִי חֵם מְחַקִּים בְּשִׁיקָה שֶׁהֵם עוֹדוֹת הַשֶּׁמֶשׁ לְשִׁבוֹת מִכֵּל

16

→ When we bow, energy is allowed to flow through our spines that otherwise cannot. It's almost as if there were a blockage, and breaking open the vertebrae of the spine allows our true life force to flow through us. This idea stands in contradistinction to the belief that the more independent we are, the more life energy we will be able to create and sustain. Some people believe that the more they subjugate themselves, the less life energy they will retain. When we stand up arrogantly in front of God, we create a *kipah*, a shell which surrounds our access to life. When we bow, we shatter the shell that confines us, and we allow our life energy to nourish us.

When we bow, we should focus on breaking our stubbornness and unwillingness to listen to God, who is the One who knows what is ultimately good for us. We are then supposed to straighten up gradually and be standing totally upright when we say God's name in the blessing that follows. This is done because bowing breaks our "shells" and allows our life energies to come through. As we straighten up, we then have the ability to face God. This process is known as "the revelation of the energy of the One who is the Source of all life."⁸

נקדים, כי על האדם החפץ לשוב אל כוראו לברך הדק היטב בינו לבין עצמו מהות כוונתו ומטרתו אשר לשמה הינו שב בתשובה, האם שאיפתו הינה לשם התקרבות לבוראו, או שמא חשקה נפשו במילוי צרכיו הגשמיים גרידא, ולשם כך מקיים את מצות התשובה בכדי שייפקר משמיא בחיי שובע ושלום.

ולא עם הארץ חסיד, יתבאר נמי ע"ז כי עם הארץ שאינו מכיר ויודע מהותה של חסידות אין באפשרותו להיות חסיד, ולא בור ירא חטא כי אינו יודע מה הוא חטא, כן אנו רחמ"ל איננו מבינים ואיננו יורדים לעמקות מושג החטא, ורק השי"ת בורא עולם הוא המכיר את מעשי בני אדם.

לאור כל זאת מובן היטב הא דאיתא בחז"ל בגמ' ר"ה שבראש השנה צריך האדם לעמוד לפני קונו כעני בפתח, - תתנוגים ידבר רש - כל כמה דכייף איניש טפי מעלי - ורק בדרך זו יש תקוה לזכות ליום הדין, כי הרי יתכן ואינו יודע ואינו מכיר כלל חטאיו ואף שמושלם הוא בעיניו מ"מ בעיני הקב"ה רחוק הוא וא"כ היאך יכול לבוא בדרך אחרת לפניו והלא אינו יודע כלל במה מבקש הוא תשובה וע"כ פתוחה בפניו רק דרך זו של בקשת רחמים ותתנוגים מלפניו.

21 טיב שפרו מעשיכם - כיצד? המועדים פמ

קבלת עול

כבר הזכרנו בכמה מאמרים, את המשפט המעורר, שכתב מרן היחזן איש באחת מאגרותיו, שלמד מרכזותיו כי קבלת עול, כאשר כל תנועה תהיה מקובלת ומרוצה על כל חלקי שולחן ערוך, הרי זה נראה לאדם כמעט כמו לעלות השמימה. מפני שהאדם מטבעו חפץ בשחרור, ואינו מסוגל לחיות עם עול תמיד, כאמור.

עומק משמעותו של משפט זה הוא, כי מטבעו של אדם שהוא חובב חירות! ללמוד - כן, להתפלל - כן, ולעשות מעשים טובים - אף זה מחקבל. אבל לחיות בכל עת ובכל רגע, באופן כזה של קבלת עול, כאשר כל תנועה תהיה מקובלת ומרוצה על כל חלקי שולחן ערוך, הרי זה נראה לאדם כמעט כמו לעלות השמימה. מפני שהאדם מטבעו חפץ בשחרור, ואינו מסוגל לחיות עם עול תמיד, כאמור.

בצומת הדרכים שבין סיומה של שנה שעברה, לתחילת שנה חדשה, ראוי אפוא להתכונן בנקודה חשובה זו, שממנה פינה ויחד לכל תנועותינו והליכותינו, וחובה כפולה ומכופלת להעיר הערת התבוננות זו, כי לדאבונו רבים-רבים נמנעים מלהתכונן בזה, מחשש שזה יחייב אותם לשנות דבם ולהתחיל לחיות מתוך עול תמידי, וזה נראה להם כריחיים של אכן על צווארם.

18 אור ימים נוראים יחזקאל רלא

זכירות, מ"מ בעת שנמצא בהם עבירה זו עונשם חמור כ"כ, עאכ"כ בשעה שרובו עבירות ודאי שאין לו תקוה לזכות ליום הדין.

אחד מהדרכים ומהעצות להנצל ממשפט יום הדין, היא הזהירות במדות, אמרינן בגמ' (ראש השנה כו:): "ראש השנה כמה דכייף אינש טפי מעלי", שברון הלב והכפיפות היא הדרך לזכיה בראש השנה, וכדי להיות מכלל אלו הכפופים להשי"ת, חייב לסגל לעצמו מדות טובות כענוה וכדומה, וקניית מדת הענוה קשה מאד, והיינו דנאמר בשם הגרי"ב זצ"ל שלא מספקת הכנה מר"ח אלול אלא חייב להכין עצמו מר"ח שבט, כי תקון מדותיו הרעות וקניית מדת הענוה אינה באה בנקל, כי בעת שנמצא בו מדת הגאווה אף בראש השנה שרייה עמו הגאווה. בעת שרואים שאינו ירא מים הדין ואומר בלבו שלום יהיה לי, הרי זה ראי' שמדת הגאווה טמונה עמו בקרבו. המדות הטובות אף הם הדרך היחידה להקנות סגולת התפילה, כי רק בעל מדות טובות יכול לחשו ולבקש רחמים וחיים מאת הקב"ה.

19 מד טיב הכנה לאלול המועדים

זטרת חודש אלול

זאמת ניתנת להיאמר, כי ישנו חלק ניכר בציבור שאינו מתכונן כלל במצבו, וכמו שנראו אתמול כך עתידים להיראות גם למחר, ואינם מחפשים התקדם ולהתעלות בעבודת השם. עד שדעת הרכה מהם היא, כי די בכך שהם זירים בשמירת שבת והם נקראים שומרי תורה ומצוות, ואפילו קובעים עתים תורה, ואם יש להם משפחה וילדים שגם הם שומרי תורה ומצוות, הרי כבר נראה בעיניהם, שמגיע להם תמורה יתירה על כך.

וסוכרים האנשים הללו, שכיון שהכל טוב והגון לשיטתם, שוב אין הם זקוקים לכל הענין של חודש אלול, אלא מאי? כל מציאותו של חודש אלול לא נועד אלא בכדי לפעול לעצמם שנה טובה, ומאת תחילת חודש אלול ועד אחר הימים טובים, צריך להרכות באיחולי שנה טובה וממילא תחל שנה וברכותיה.

הנה ודאי, כי גם החושבים כן, עדיין הינם בכלל 'בני ישראל', שהרי גם הם מאמינים שיש יום הדין, שבו כל המעשים ניצבים על כפות המאזניים, ויש להתכונן לכך, ולא לולול בזה חלילה. ברם, ככלות הכול, הלא אף כששבים בתשובה, ועורכים לעצמם דין וחשבון, אין זה אלא בכדי לזכות לשנה טובה. וזו למעשה המדרגה הנמוכה ביותר, התואמת לדרגתו של בחור בגיל שלש עשרה, שהרי ילד קטן גם הוא יודע שמגיע יום הדין ויש לשוב בתשובה, אך כאשר מתבגרים יותר, מן הראוי היה לירד לעומקם של דברים וללבנם הדק היטב.

וזו באמת המטרה של השופר שאומר לנו: 'עורר ישנים משנתכם', כלומר הוא מעורר אותנו מתרדמת הרמיון המקיף אותנו תמיד כאילו כל אשר עמנו על צד הטוב ביותר, וכי די בחורה ובמעשים טובים שלנו! בו בזמן שבאמת אין די בכך, כי יודך ארץ קדמה לתורה, היראה צריכה להיות קודמת לחכמה, ואין זה אפשרי - אם אין מתכננים את כל הליכותינו על פי ההלכה.

רב • היום הרת עולם

כפיפות של התחברות

הפסוק המדובר הוא המשפט הפותח את תשובתו של הקדוש ברוך הוא לשלמה, על התפילה שהתפלל בחנוכת בית המקדש. כך הוא מבטיח לשלמה: "הקדשתי את הבית הזה אשר בנתה לשום שמי שם עד עולם, והיו עיני ולבי שם כל הימים". משמעותה של הבטחה זו היא שהשכינה תשרה בקרבנו, בארץ, ומזה הסיקה הגמרא שהמתפלל, ועומד לפני השכינה, צריך להפנות את עיניו כלפי מטה. אדם שהשכינה ניצבת לעומתו משפיל את מבטו בענוה ובכניעה, בדומה למעשהו של משה רבנו בשעתו: "ויסתר משה פניו, כי ירא מהביט אל האלוקים" (שמות ג, ו).

על פי זה אפשר להבין, שאדם שרוצה להתחבר אל השכינה, צריך לכפוף את עצמו בפניה. אדם שינסה לפעול רק על פי מה שנוח לו ועל פי רצונותיו האישיים, לא יוכל להגיע אל הקדוש ברוך הוא. אולם כפיפות זו אין מטרתה להשפיל אותנו עד עפר, חלילה; אדרבה, על ידי הכפיפות הזו שורה השכינה בקרבנו,

ויחד עמה, ומתוך התחברות אליה, אנחנו יכולים להתרומם ולשאת בגאון את תפקידנו כממליכי ה' בעולם. כפיפותו של השופר מבטאת את שני הפנים הללו: מצד אחד ההכנעה, "כמה דכייף איניו טפי מעלי", ומצד שני הרוממות שמוגיעה מכוח ההכנעה הזו ומכוח החיבור שלנו לשכינה.

ברור שלשופר יש קשר גם לתהליך התשובה. כך עולה מדברי הרמב"ם בהלכות תשובה (ג, ז): "תקיעת שופר... רמז יש בו, כלומר עורו עורו ישנים משנתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם". אולם עלינו להבין מה פועל בנו השופר, וכיצד הוא אמור לעורר אותנו לתשובה.

כאשר אדם חוטא, הוא יוצר מסד מבדיל בינו לבין ה' יתברך. "עונותיכם היו מבדלים בינכם לבין אלוהיכם" (ישעיהו נט, ב). עצם החטא גורם ריחוק. וכיון שכעת הוא רחוק יותר, קשה לו יותר לזעוק אל ה', והוא אפילו פחות מרגיש את הרצון לזעוק אל ה'.

ומשם, בקלות רבה, יפול שוב בחטא. ממילא, ננעלות בפניו לכאורה דלתות התשובה, שכן הוא נמצא במעין מעגל שלילי, שגורר אותו מטה מטה.

תפקידה של תקיעת השופר הוא לשבור את המעגל השלילי הזה, לסלט את האדם, לעורר אותו, ולהזכיר לו לזעוק אל ה'. את זה מסמל השופר גם בצורתו הגשמית (שנגענו בה גם בפרק הקודם, לגבי המסלול הכללי) - שתחילתו צר, "מן המצר קראתי י-ה" (תהילים קיח, ה), ממצב של חסימה וריחוק, וסופו רחב, "ענני במרחב י-ה" (שם), הקב"ה הרחיב לי את המקום והעניק לי את קרבתו (ולא בכדי נהוג לקרוא פסוק זה לפני התקיעות). מעצם הקריאה אל ה', מתקרב האדם הקורא אליו יתברך, והוא יכול להיכנס למסלול של עלייה.

האמת היא שיהודי, גם כאשר הוא מרוחק ומנותק מה' יתברך, לעולם הוא משתוקק לשוב ולהתקרב אליו, ולו רק בסתר לבו. הרי זה כמאמר דוד המלך עליו השלום: "לך אמר לבי: בקשו פני! - את פניך ה' אבקש" (תהילים כז, ח). אין לבו קורא לו "בקש פני ה'", אלא "בקשו פני" - כאילו ה' בעצמו הוא המדבר אליו מתוך לבו. זהו גם "עזרתי היית" (שם, ט) - בזה שקראת לי, מתוך לבי, לשוב אליך; וכן "ה' אורי" (שם, א), מאיר לי מתוכי ומראה לי את הכיוון לשוב אליו. אין השופר ממציא דבר יש מאין, אלא רק מבטל את החסימות, ומאפשר לתשוקה הטבעית, האמיתית, לפרוץ החוצה. ועיקר עוצמתו הוא בכך שאין הוא נדרש למילים - הוא מבטא בקול פשוט את הכמיהה העצומה שלנו לעלות, להתקרב, מעל ומעבר, לכל החסימות. רעיון זה מתבטא גם באופי התקיעות: השברים והתרועה

מסמלים את החסימות, ואנו תוקעים פשוטה לפניהם ופשוטה לאחריהם, כדי להראות שהתשוקה הפשוטה להתקרב לה' קיימת עוד לפני החסימות, והיא גם בוקעת ועולה אחריהן.

זוהי הכוונה הראויה בתקיעת השופר: לנסות לבטא דרכו את רצונו לעלות ולהתקרב אל ה' יתברך, למרות החסימות שנוצרו בעקבות ריחוקנו ממנו בחטאינו. זו גם הכוונה בתקיעות שאחרי הברכות בתפילת מוסף ("תקיעות דמעומד") - להעלות לפני ה' את הברכות והתפילות שלנו, ואת תחושות הלב שמעבר להן, ברמה שפירו כבר איננו מסוגל לבטא.

י"ל עוד כפי" נחפשה ודרכנו תחקרה, דלא קאי על עניי חסאים, אלא על קיום המצוות והמעשים טובים ועל התורה והתפלה. וכמאמר הידוע התשובה על עבירות אינה קשה כי"כ כמו החשובה על מצוות ומעשים טובים הנגזרים כפניות ומחשבות ורות, שדא קשיא מעבירות שבהם יש לו לכה"ח לב נשבר ונרכה, אבל כמצוות הרי הוא מרגיש שקיים מצוה ואיני נוהג לבו על פה שקלקל.

התשובה הקשה ביותר, שעלי נאמר נחפשה ודרכנו ונחקרה את המצוות והמעשים הטובים, משל למה"ר, לאחד שהי' לו אוצר גדול מלא חבוא, ולימים נפל וקבץ בחבואו שהרקבן הולך ומתפשט והחבוא מתעטט והולכת, ובראות זאת בעל האוצר עמד והוסיף עוד חבוא למלא את מה שהחסי הרקבן, ובאמת לא הועיל כלום בזה, ואדרכה ככל שיוסיף יותר יסוד יותר חבואו שחוקי, ותחפץ לובל, ולא עוד אלא שיצטרך לעסוק יותר לפנות את החבוא המרקוב. ועצתו היא רק לבנות את האוצר מחדש מטהר, לפנותו מכל וכל ולקדחו היטב ולמלאות מחדש בחבואו וק"י, רק אז יתקיים בידו האוצר. ער"ו היא התשובה על המצוות, שהיא קשה מאד, כי כאשר יש רקבן באוצר הרי יש לבטאו מחדש מכראשית, ולכן צריך לחקור ולחפש היטב בדרכיו אם אין וקבון בעבודתו.

measures,* but find only twenty. "I struck you - all the work of your hands - with black blight and yellow blight" and hail, but you have not returned to Me" - declares God.

פנייה וריב ואין אתכם אלי, בה שהיה רק כעשר יריב ואין אתכם כהפשה, ר"ל שהיו רק פעולות חיוביות רק פעשה יריב ואתם בעצמכם לא הייתם אלי, ר"ל שעשייתם בעשה בלא כוונה, בזה בלא נשמה, מקדש אביים בלא לבבות, לכן הכוונה שלחתי מארה במעשה יריבכם: (יה) שיבו נא לבבכם כן היום הזה ובעלה שיבו לבבכם, ר"ל השניתו ושיבו דברו אשר לפני היום הזה ומעלה, אשר

ונקדים לבאר עיקר ענין יהדות מה הוא, כי יהדות אינו רק "דת" של איסורים וחיונים של מצוות מעשיות, יהדות הוא מצב החיים של התקשרות עם הש"י בכל עת וקבל שעה, יהדות הוא שזני ישראל הם עם ה', עם הנצחה, שיש להם קשר תמידי עם הבורא כל עולמים, הגאון הרב משה פיינשטיין זי"ע סיפר שאביו זי"ע הי' לו חצר, רב צרוסי, עשה עמו ברית כי מי שיסתלק לעולם האמת קודם יבוא ויגיד לחזירו סדר הדברים למעלה, ואחר שנסתלק חזירו הרשו לו לבוא לעלמא הדין ולספר לאביו זי"ע מה קורה למעלה, ואנו יודעים כי שם הוא עולם האמת ודינים על כל דבר קטן וגדול, ואין ויחור למעלה על כלום, ואמר הלה לאביו זי"ע כי בסור מרע עבר עליו הדין כפי טוב, וכן בעניי עשה טוב, אזל עיקר הדין למעלה הוא על "רחמנא לבא בעי", וזה דבר קשה מאוד. הדברים נוראים, יכולין לעשות הכל כדעני, מצוות מעשיות ולהיות שמור מכל דבר רע, הן דלורייחא הן דרצנן, הן דברים שאסרו חכמי הדורות, ולהיות נוהר צממות דלורייחא ודרצנן, ועדין חסר, כי חסר הפנימיות, חסר הרחמנא, חסר הש"י בהמעשים, כי זה הוא עיקר היהדות, ההתקשרות לבורא כל עולמים, לחיות עם הש"י.

R. Pincus

Rote The Prophet Yeshayahu protests this, when he says, **Mitzvos** "Their fear of Me was like a human command performed by rote."⁶ Yeshayahu's protest is not just over the fact

that people perform mitzvos by rote. He says, "Their fear of Me." He is talking about their yiras Shamayim! Even a person's fear of Heaven can be by rote. It can be out of habit, without thought.

Our perception of Hashem, of the siddur and the Chumash, is that of a five-year-old-child. This is indeed "those who are far." It is serving Hashem from a distance of thirty years, from the time we first came to know Him. Only someone who "recently drew close to Hashem," who just now renewed himself, is among "those who are close."

Here are some more examples: Every Shabbos we recite the Nishmas prayer. If we would pay careful attention to the words we are saying, we would be filled with inner excitement.

The Chafetz Chaim once asked someone if he noticed that in

the Hatov veHameitiv blessing of Birkas HaMazon, we are asking for no less than fifteen different things.

Are we aware of what we are saying? It goes like this: "May He bestow upon us forever, for grace (1), for kindness (2) and for mercy (3), for relief (4), rescue (5) and success (6), blessing (7) — the word *berachah* stems from the word *bereichah*, "pool," denoting abundance) and salvation (8), consolation (9), subsistence (10) and livelihood (11 — even if a person has a subsistence, he does not necessarily have the means for his own livelihood), and mercy (12) and life (13) and peace (14), and everything good (15). And may He never cause us to lack any goodness."

Did we notice all these requests? If not, it is because we got into the habit of reciting Birkas HaMazon when we were still in preschool.

This is what we must work on in Elul: To do away with the "rote," to stop doing things just out of habit. To become like a "maiden," like *baalei teshuvah* who recently drew close to Hashem. To awaken our love when we serve Hashem, similar to the love of a bride and groom. To get the feeling of newness, to practice *avodas Hashem* as if this was the first time we approached the siddur, to be moved by every halachah, every *berachah*, and every spiritual feeling.

Renewing oneself is the power of *teshuvah*. It means being a completely new person. This is the *avodah* of Elul.

31

DISCOURSE ON FREE WILL | 59

R. Jasle

It follows from all we have set out above that the merits of a person are not those mitzvos and good deeds to which he has been trained, but only his free acts of *bebira*. The good acts he has been brought up to do are not his own; they merely serve to set the position of his *bebira*-point.

Whatever reward is due must go to those who brought him up so well. They fulfilled the mitzva of education by ensuring that his first *bebira* acts should take place at a high level.

We have referred elsewhere¹³ to the great discovery of Rabbi Noson Tzvi Finkel of Slobodka, who learnt this very important principle from the Torah's treatment of Lot.

32

LOT'S MERIT

He writes that Avraham's characteristic was lovingkindness; so much so that anyone who lived with him adopted this mode of behavior to the utmost degree, even to the extent of being ready to give up his life for lovingkindness. We see this from Lot, who was brought up in Avraham's household and had learnt the ways of lovingkindness to such a degree that when he came across strangers in Sodom he was ready to insist that they come to his house,¹⁴ and in the moment of danger he risked his life to protect them from the mob, which threatened "to break down the door."¹⁵ Surely a superb level of *hesed*!

* Yet when the Torah tells us by what merit Lot deserved to be saved from Sodom it says¹⁶ "God remembered Avraham and saved Lot from the destruction." What did God remember? A good turn that Lot had once done for Avraham. As Rashi says,¹⁶ "Lot knew that Sarah was Avraham's wife and he heard Avraham referring to Sarah as his sister, and he did not reveal the secret..."

Surely this is most extraordinary. Here we have a man who displayed the utmost self-sacrifice for a noble cause, but all this seems to be ignored. All that is remembered to his credit is that he was not a traitor; he refrained from betraying his own uncle, his beloved master, to murderers!

* From this we can learn that any behavior a person adopts as a result of training or by copying others is not counted as his own, and does not stand to his credit on the day of judgment. What does? Only that which is truly his own; the fact that he conquered his evil inclination in a matter on his own level, something he had not been trained in, something that was his own particular *bebira*. [It should be remembered that Lot's weak point was greed; it was because of his greed that he left Avraham, and it was his greed that led him to Sodom in the first place.¹⁷ His natural aversion to betraying his uncle was balanced by the thought of the riches that would be his had he been the sole relative of the much-praised Sarai; and the conditions for a true *bebira* were fulfilled.]

33

ELEVATED BEHIRA

Most people who are brought up to a life of mitzvot and good deeds do these things without depth of feeling or commitment. They are for them "a mitzva of men, learned by rote."¹⁸ Now it is true that God does not deny the reward of any creature,¹⁹ and they will certainly be rewarded for keeping to what they have learned. But if we are talking about elevated levels of mitzva-observance, these are almost completely absent. These levels are achieved only by *bebira*, and these people rarely confront their evil inclination.

The happy man is the one who uses all that has been given him by his upbringing as a springboard and whose ambition is to rise to ever more elevated levels, in deeds and in devotion. (A person who is satisfied with plodding along doing by rote the things he has been brought up to do carries a great burden of responsibility. There is no greater sin than wasting one's opportunities.²⁰ Not exercising *bebira* is the greatest sin of wasted opportunity, because the purpose of man's creation is to exercise free will.)

כורא עולם, אזי אט אט יחדרו הדברים אל לבנו. ומעתה, תהיה ידיעה זו שיש כורא עולם, לא ידיעת השכל בלבד, אלא ידיעת הלב. והאדם אשר חי עם ידיעת הלב, ידיעה זו - תחיהו! וזו משמעות עמוקה יותר בדברי חכמים: 'צדיק באמונתו יחיה'. כלומר, שהוא מקבל חיות מעצם ידיעת האמונה שיש כורא עולם. כאשר הידיעה היא ידיעה שכלית, אפשר לקבל ממנה מעט חיות בלבד. אבל, כאשר הידיעה היא ידיעת הלב, אזי האדם יונק את כל חיותו מן הידיעה הפשוטה שיש כורא עולם.

כי זאת עלינו לדעת, שכאשר אין חושבים על ה' יתברך אזי אינו נמצא עמנו, כמו שנתבאר בארוכה בספרי מחשבה ומוסר, שכל שיחשוב האדם מה יתברך כך יחשוב כביכול. ה' יתברך מאתו, וכל כמה שאינו חושב עליו אזי גם הקב"ה כביכול אינו חושב עליו רחמנא ליצול (יעוין בספר 'מורה נבוכים' להרמב"ם, ח"ג - פרק נב נד; ובסוף ספר 'הברית'). וזהו בכלל מאמר הכתוב (שמות כה, ח): ועשו לי מקדש - או אז - ושכנתי בתוכם. האדם כשהוא הולך ללמוד, אם אינו חושב מדוע הוא לומד ולמי הוא לומד, הרי זה בכלל מה שזועק הנביא (ישעי' כט, יג): ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, ומי

התחזקות באמונה

בימים כתיקונם, משתדל האדם לקיים את התורה והמצוות כראוי. אך בהגיעו ליחשכון הנפשי של חורש אלול, הוא מגלה לפתע שהוא רחוק מאד

משלימות ותורתו ומצוותיו פגומים מאד. מה הוא עושה? מקבל על עצמו קבלות טובות לתקן כל פגם בפני עצמו, וקבלות אלו מחזיקות מעמד עד ה'ושענא רבה'. אך ברגע שאימת הדין מסתיימת ותעלמת, נעלמות עמה גם כל הקבלות, ולשנה הבאה, האדם מוצא עצמו שוב עם אותם הפגמים כבניין גפשי. כאילו לא תיקנם כלל.

דומה הדבר לקידת של בנין שנחגלו בהם סדקים וסחמו אותם, ואז כעבור תקופת מה, מתגלים הסדקים שנית. ואינו שם על לב, כי מקור וסיבת הסדקים היא בשל יסודות פגומים, וכשהבנין אינו מבוסס כל צרכו הוא עלול להוות סכנה גדולה לירידי המקום. כך גם בבניין הרוחני של האדם. כאשר מגלה סדקים בתורתו ומצוותיו, עליו לדעת שהבעיה נעוצה ביסוד, ולכן לא יועילו לו מה שיקבל על עצמו קבלות שונות, אלא מוכרח הוא להקין את היסוד. והיינו להקין את אמונתו בה' יתברך, ורק אז יוכל בקל לתקן את פגמי הבנין הרוחני. ומעתה, כל הקבלות שיקבל על עצמו בימים הנוראים יחזיקו מעמד, כי הן נבנו על יסוד איתן - הרביקות והאמונה בהקב"ה.

בעמדנו כימי הרחמים והסליחות, עלינו להשריש בלבנו, כי אם ננקוט בחזקה את ה'אמונה', נקבל משמעות אחרת על כל מהלכי החיים, וממילא גם מערכת התשובה אצלנו תזכה לפנים חדשות.

הבה נקדים מעט נקודות חשובות בנושא האמונה, כפי אשר נתבאר בספרים הקדושים - ספרי חסידות וספרי מוסר, וממנה פינה ויתר להצלחתו של האדם בגשמיות וברוחניות, ופחתת לו שערי תשובה לרווחה.

אין ספק ואין יוכוח, כי בניינו של האדם מושחת על יסוד מוצק אחד ואין בלחו, והוא ה'אמונה', וכמו שאמרו חז"ל (מכות כד, א): בא חכוק והעמידן על אחת - וצדיק באמונתו יחיה' (חכוק ב, ד). והיינו שעל פי האמונה נמדדת גדלותו של האדם. ועלינו להבין שהנקודה האמתית, שהיא השורש של כל עבודת ה', אצל כל יחיד ויחיד ולא משנה מהי מדרגתו - מהאדם שנמצא חס ושלוש בשאול תחתיה, ועד האדם שזוכה להיות דבוק בה' יתברך כמו משה רבינו ע"ה בחיר הנבראים - זו 'אמונה'! וכשיש את העיקר ניתן להמשיך הלאה.

ואין הדברים אמורים כאשר הכל הולך כשורה, שאז דבר פשוט הוא שהאדם שש ושמח ולבו מתרוגן אל אל חי. אלא הדביקות באמונה צריכה להיות בכחית 'שויתי ה' לנגדי תמיד', היינו גם כאשר נראה לך בעיני בשר כי ה' יתברך כביכול הוא 'לנגדי', נגד רצונך וחפצך, אף על פי כן החזק באמונה אל תרף, והיו נכנע תמיד לפניו לקבל את הדין בשלימות, ולהאמין כי הכל לטובה.

לפני מי אתה עמל

והנה, עיקר עבודת האדם, היא הזכירה 'לפני מי אתה עמל' (אבות ב, יד), שפירושה כוונת לבו באמונת השם יתברך (תוס' יו"ט שם), תהיה אצלו ידיעה פנימית. וכדי שתהיה ידיעה פנימית, צריך לילך עם מחשבתו זו של 'לפני מי אתה עמל', יום יום שעה שעה. אין זו בקשה של 'על מנת שתעלה לרקיע', אלא מבקשים ממנו דבר פשוט ביותר - שיחיה עם המחשבה הפשוטה שיש כורא עולם, ודי בזה.

אור ימים נוראים יחזקאל רלט

הרבינו יונה (שע"ת ג, רט) שבשעה ששרי בחטא אף אור התורה אינו יכול להאיר וכביכול הכל נעול בפני אור התורה ורק בשעה שיעשה תשובה יוכל אור התורה להאיר לאדם, וביותר שהרי חייבים אנו לזכות לעזר ד', וללא סיעתא דשמיא אין לנו תקוה לזכות, לכן מחובתנו להשיג איזה שייכות בקבלת עול מלכות שמים כדי שנוכה לסייעתא דשמיא. והדרך לזה בחזק ההכרה באמונה, לידע להכיר שאין שום דבר עושה את עצמו כי הכל אצל וע"י החזק באמיתות כרכת הנהיין בכוננה, להבין פירוש המלות שהכל נהיה דברו ומבלעדיו אין מאומה, וע"י ההתבוננות בבריאה נגיע להכרה באמונה ובהשגחה.

וראו היאך השתול הקב"ה נתן עצות לאדם להגיע להכרה באמונה, וכבר ביארו בזה שהקב"ה ציוה לישראל לכתוב את התוכחות כדי שנוע ונכיר את האמת האמתית שהשי"ת כורא ומנהיג את הבראה, ואף כל העתירות גלויות לפניו. ומעתה כאשר נקבל על עצמנו להתחזק בחפילה ובפסוקי דומרה הרי הם עצות לחזק האדם, ובפרט כאשר יתחזק באמיתות או ישיר שהיא עדות נאמנה ליציאת מצרים ולכל הנפלאות שעשה הקב"ה עם ישראל, וכנאמר בהגדה של פסח בגודל נטי קריעת ים סוף, וכדאיחא בחז"ל (רש"י, שמות טו, ב) 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן כוזי במראה הנבואה', ולכן המתחזק בכך יבוא לתשובה ולהכרה במלכות.

כלל לברכת זו, או אפי' לנרום כרכת שאינ, כגון שיכול לספור לברכת א' ונרום לברך עוד ברכה, כגון שהגידת תפלין של יד ומפסיק בשיהיה ואז חייב לברך עוד הפעם על של ראש. והמברך לבטלה, עובר על לא תשא מדרבנן. אבל המוציא שם שמים לבטלה, עובר על מיע את ה' אלהיך תירא, וכתוב, אם לא תשמור ליראה את השם הנכבד והגורא בו, כי זה הוא מכלל היראה שלא להזכיר שמו הנדול כי אם בדרך שבת וברכת סת שמחויב, אבל לא לבטלה, וירא ויזרעונו איבריו בשעה שמוכיר השם. ולא שם המיוחד בלבד, אלא כל השמות שאינן נמחסין המיוחדין לשמו הנדול ביה. ואפי' בכל לשון, אכור.

כתב הגאון הקדוש מבית שאן ש"ע (בתפלה לחדו סי' כ"א): בכל יום בבוקר קודם כרכת התורה יאמר זאת: הריני מכוון מעתה על כל פרט ופרט ממועשי ודבורי ומחשבותי של כל היום עד למחר בעת הזאת, לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה בשם כל ישראל להכריע את עצמי ואת כל עם בני ישראל ואת כל העולם לכף זכות. וריני מכוון מעתה עד למחר בעת הזאת בכל פעם שאזכיר שם ה' שהוא בכתובתו הנה נהיה ויהיה, ובקריאתו אדני שהוא אדון הכל, וכשאזכיר שמו ה' שהוא תקוף ובעל תכלית ובעל תכונות כולם עזת העזות וטבת השבות.

[עצה זו אינה מעלת לפסוק ראשון שבקריאת שמע.]

R. Weisbach

* As Rabbi Bachya Ibn Pekudah said in the *Chovos HaLevavos*, "Whenever your mind is free, make a conscious effort to focus on the good that the A-mighty has bestowed upon you."

It's not difficult to start writing your own *Baruch Hashem* Book. You can start simple; a spiral notebook and a 25-cent pen is adequate. You don't need special talent. It only takes a few minutes a day. You may record things privately or find someone to share it with. And you will get so much. You will find your dreams, your hopes, your happiness.

Your magic book accomplishes several things at one time. It can make your faith in Hashem grow. It can help you see the good in your life. It will energize you and cure your boredom. It can also generate hope.

On top of each page I write "Thank You Hashem." Then I simply list the good things that happened that day. I started five years ago and my *Baruch Hashem* list has grown to an incredible 17,150 entries!! So now I have 17,150 things to be happy about and it helps me maintain a cheerful disposition. At first I used an unadorned notebook, but once I realized that I'd really want to save these books I began using fabric-covered blank books for my lists.

ואכן כך עשה. למחרת נסע שוב אל ה"חזון איש" ושאלו לפשר הדברים. מרן זצ"ל שכפי הנראה צפה שכך יהיה, קידם את פניו בחיך ואמר לו: בא ואפרש לך דברי, אמונה היא מהדברים הצריכים חיזוק תמידי. אם אין אדם מחזק את אמונתו שגדל והתחנך בה, היא הולכת ונחלשת ואחריתו מי ישרנה. על כן אדם חייב לחזק תמיד את אמונתו ורק כך יבטיח את ה"יידישקייט" שלו (יהדותו) כדבעי. וכיצד מחזקים אותה? על ידי שמסגלים חיים של אמונה חושית.

הנה לך דוגמא לחיים על פי אמונה חושית: הגמ' מספרת (ברכות ה:) על רב הונא שהחמיצו לו ארבע מאות חביות של יין. הלכו אצלו חכמים ואמרו לו שיעיין במעשיו. אמר להם: וכי חשוד אני בעיניכם!! אמרו לו: וכי חשוד הוא הקב"ה שיענישך ללא דין! אמר להם שהוא אינו יודע במה חטא, שמא הם יודעים. אמרו לו שלא נתן לאריסו את הזמורות המגיעות לו בנוסף לחלקו. בסופו של דבר קיבל על עצמו לתקן את העוול ומיד חזר החומץ להיות יין. ויש אומרים שהחומץ התייקר ונמכר במחיר יין.

אם דבר כזה היה קורה אצלנו, אמר ה"חזון איש", היינו מחפשים את העילה לחימוץ היין בגורמים טבעיים. אך לא כן חז"ל, הם חיו באמונה חושית. כאשר קרתה להם תקלה חיפשו את הטעון תיקון בעולמם הרוחני וידעו שרק כך יצליחו למנוע את הישנות הדבר. מי שחי אמונה חושית הוא בטוח באמונה שלו.

כיצד מגיעים לאמונה חושית! - "כל דבר שהנדן זקוק לו, בקש אותו מהקב"ה. אם דרושות לך נעליים חדשות עמוד בפנינת החרד ותאמר: רבונו של עולם ראה נא את נעלי הקרועות והמצא נא לי כסף כדי לקנות נעליים חדשות. וכך בכל דבר. עלידי זה תרגיל את עצמך להכיר ולהרגיש שהוא יתברך הנותן את הכל. כך רוכשים אמונה חושית!" סיים ה"חזון איש".

שמעתי מהגר"צ גרינהויז שליט"א שהוסיף על הדברים הנ"ל, ואמר: בספרי ה"חפץ חיים" מובא במקומות רבים שאדם צריך לבקש מה' לאו דווקא בשעת התפילה, אלא בכל

עת ובכל שפה. הוא גם מחדש שצריך לכוון שגם תפילה זו - כמו התפילות שתקנו חז"ל - צריך שתעבור דרך בית המקדש, ירושלים וקדש הקדשים.

המקור לדברי ה"חזון איש" הוא בברכות (דף סג.) שם אומרת הגמרא: "דרש בר קפרא: איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה - "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך". רבינו יונה בפירושו על משלי (פרק ג, פסוק ו) מאריך בביאור פסוק זה ואומר, בכל דרכיך דעהו - בכל מה שאתה הולך לעשות ורוצה להשיג, דעהו, פנה אליו וממילא הוא יישר ארחותיך. הוא יצליח דרכך. בין דבר גדול ובין קטן - בכל דרכיך.

היצר הרע מפתה את האדם ואומר לו שבעניינים העומדים ברומו של עולם אמנם צריכים את הקב"ה, אך לדבר פשוט אין זה יאה להטריח אותו יתברך. בא רבינו יונה ומלמדנו: בכל דרכיך - גם בדברים הקטנים. אם אין מאמינים בזה, הרי זו כפירה. על אף שהדבר בעצמותו קטן הוא, מכל מקום השכר על הבטחון בה' בענינו, גדול עד למאד.

לר"מ, מחנך בישיבה, שביקש מאת ה"חזון איש" הדרכה סמוך לכניסתו לתפקיד זה, אמר בין השאר כהאי לישנא:

בנוגע לתלמידים: להשריש בלבבות אמונה בהשגחה פרטית... דבר זה משפיע מאד על לב רך ונחרת לעד, שאין הפקר בעולם, הכל מתנהל בהשגחה ועל הכל אפשר להתפלל... זוהי הדרך הסלולה להצלחה... על ידי הדעת נהפכים לאיש אחר... העיקר הוא אותה פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה - "בכל דרכיך דעהו" (פאר הדור, חלק ב, עמ' רנה)

שער ח / השכון המעשים התקנים כס

ונתבונן אנו, פתבנו בשער ב' שגדרך כלל עבודתנו בכל השנה היא בדרך של "מצות אנשים מלמדה", כלומר עבודה שמחיה בלי מחשבה והתבוננות עמקה. אנהנו מוכרים ברכות לאלפים [לפחות מאה ברכות בכל יום], אך בלא כונה. אנהנו נוטלים ידים לסעודה כמעשה קוף בעלמא. אנהנו מכינים את עצמנו לשבת, אך בלי מחשבת עבודה. ואם יש קצת הרגש של יראת שמים בשעת התפלה, מכל מקום במשך היום רחוק ה' מכליותנו. רחוקים אנו מרחק רב מהסעוף הראשון שבשלחן ערד: "שויתית ה' לנגדי תמיד כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים" עץ שם כל הלשון. זוהי הספה העקרית למה אנהנו נכשלים גם

6
חיות שפכת כל החמאים היא מפני שעבודתנו בדרך מצות אנשים מלמדה, הרי התקנו צריך להיות להתקרב מעט אל ה'. וכל זמן שלא נתקן את העקר, לא נצליח לתקן את העניינים השונים הנזכרים לעיל על ידי קבלות בלבד.

ולכן עקר העבודה צריך להיות: להוסיף יראת ה' על יראתנו (בלשון רבנו יונה שער א אות יא), כלומר להעלות את יראתנו לרמה גבוהה יותר, ובה נקרב את עצמנו אל ה'.

אך איך עושים זאת?

הנה השרש של יראת שמים הוא ההכרה שיש בבורא עולם, ובכל שהפירה זו תהיה חזקה יותר, כך יראתנו תהיה איתנה יותר.

תנר טיב פרשת בחוקותי התורה

וכדוגמא לענין זה, הבה נביא מה שנפסק להלכה בשולחן ערוך (אורח ח קצא, ג), שאסור לעשות מלאכה בעודו מברך. וכתב על זה המשנה ברורה (שם סק"ה), שטעם הדבר: מפני שנראה כמברך בדרך עראי ומקרה. ואפילו תשימש קל אסור לעשות, ואין צריך לומר שלא יעסוק בדבר שצריך לשום לבו אליו. ומביא שם בשם הט"ז, שיש לזהר שלא לעיין אפילו בדברי תורה בשעה שמברך ברכת המזון, כי זה מורה על היות הברכת המזון אצלו רק על צד המקרה וההזדמן. והוסיף עוד: ולא דוקא בברכת המזון, הוא הדין כשעוסק בתפלה או באינו ברכה אחרת, וזה נכלל במאמר תורתנו: יאם תלכו עמי קרי' - דהיינו שלא יהיו המצוות אצלנו על צד המקרה וההזדמנות בעלמא.

ואם חשבנו לרגע, שאולי כל זה רק במצוות דאורייתא, הנה חזר המ"ב * וציין ב"שער הציון" (קפג, מא), שאפילו אותן המצוות שהן רק מדרבנן, אסור לעסוק בהן בשעת המעשה בשום מלאכה, שבזה מפסידים את כל המצוה, כשעוסק בהם בשעת המצוה בדברים אחרים.

C הדרך לחזק הפירה זו היא על ידי התבוננות ביסודי האמונה:

שיש בורא עולם גדול מאד עד אין תקרה, והוא מנהיג את כל העולם כלו ואת

כל אחד ואחד בפרט, והוא יודע מעשינו, ואין סתר מלפניו, והוא גומל טוב לטובי ומצוותיו ומעניש לעוברי מצותיו.

ס ויצייר את כל זה במחשבתו בצירוף חזק כפי בחו"ו!!!

על ידי חזרה מרבה על עניינים אלו תמשך הכרת הבורא לחוד לבו וזמחו, ולכן אחת מעבודות הדרש אלול היא לחזק את יראת השמים על ידי ההתבוננות הנ"ל ועל ידי אמירת "אני מאמין" מספר פעמים.